

**Новицька І. В.,**

викладач кафедри гуманітарних дисциплін  
та психології поліцейської діяльності,  
Дніпропетровський державний  
університет внутрішніх справ

## **ОСОБЛИВОСТІ РОЗПІЗНАВАННЯ БРЕХНІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ СПІВРОБІТНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Розпізнавання брехні є традиційним напрямком психологічних досліджень. Довгий час науковців цікавила одна зі сторін спілкування – комунікант (брехун) та його особистісні властивості, які вивчалися в межах трьох підходів: 1) дослідження міміки та невербальних засобів спілкування; 2) вивчення мовлення; 3) реєстрація психофізіологічних параметрів організму за допомогою спеціального високочутливого обладнання. Проте, з початку ХХІ ст. спостерігається переорієнтація вектору наукових досліджень з пошуку ознак брехні на вивчення особливостей іншої сторони спілкування – реципієнта («розпізнавача» брехні). І хоча узагальнюючі дослідження у цій сфері носять песимістичний характер, адже знайдено відносно мало корелятив, пов'язаних з успішністю розпізнавання брехні, властивості реципієнтів, які проявляються у різних ситуаціях спілкування, досі представляють великий науковий інтерес.

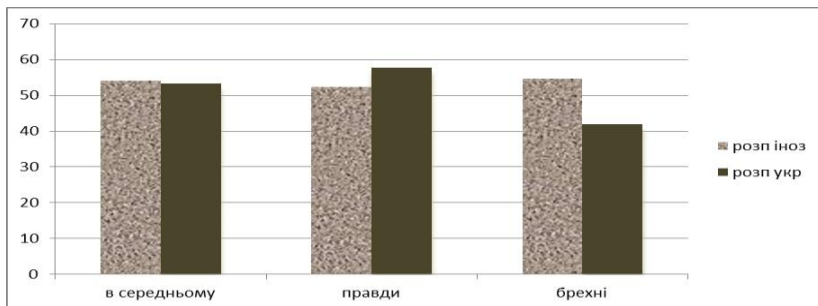
До «класичних» досліджень, котрі враховують як властивості реципієнтів, так і ситуацію взаємодії, можна віднести експериментальні плани, що моделюють кілька варіантів комунікації і порівнюють успішність розпізнавання брехні між ними. Наприклад, дуже часто вивчалися особливості розпізнавання брехні: 1) коли реципієнти бачили і чули співрозмовника, 2) чули тільки його голос, або 3) розпізнавали брехню виключно за відео без звуку [2]. Інший популярний варіант досліджень: 1) коли реципієнти могли спілкуватися з комунікантом безпосередньо, 2) стояли поряд з людиною, котра проводила допит, або 3) знаходилися в іншій кімнаті, спостерігаючи за допитом крізь скло (чи монітор) [1]. Декілька досліджень були присвячені вивченню перешкод та часової затримки при розпізнаванні брехні через програми он-лайн переписки та відеодзвінки [3]. І хоча проведені дослідження носять більшою мірою спорадичний характер, було встановлено, наприклад, що безпосередній допит особи знижує рівень розпізнавання брехні, бо реципієнт повинен відволікатися на формулювання питань, а це знижує рівень концентрації уваги; розпізнавання брехні за письмовим текстом у чат-переписках менш успішне у порівнянні з відеодзвінками,

коли є можливість ставити уточнюючі питання; щодо експериментальних планів з розпізнавання брехні за мімікою, голосом, або за мімікою та голосом, результати досліджень суттєво розходяться.

У зв'язку з цим інтерес представляють дослідження з розпізнавання брехні, засновані як на певних особистісних властивостях комуніканта, так і на їхніх проявах у різних ситуаціях взаємодії. Зокрема, у часи глобалізації і посилення міжнародних зв'язків важливо зрозуміти, на скільки успішно реципієнт здатен розрізнити повідомлення з правдивими і дезінформаційними інтенціями, що транслуються знайомою та малознайомою для нього мовами.

У пілотажному дослідженні взяли участь 22 особи – співробітники патрульної поліції віком від 25 до 38 років і досвідом роботи у правоохоронних органах від 2 до 16 років. Досліджуванам пропонувалося переглянути 20 відеозаписів (10 знайомими їм російською та українською мовами, 10 – малознайомою англійською). Для того, щоби розпізнавання іноземною мовою не перетворювалося на випадкове вгадування за мімікою та жестами, автор дослідження пояснював реципієнтам загальний контекст виступу. Особи на відео розповідали історію зі свого життя (правду або брехню), а реципієнти мали розпізнати загальну інтенцію повідомлення.

За результатами дослідження (рис. 1) співробітники патрульної поліції розпізнають брехню як іноземною, так і знайомою мовою на рівні випадкового вгадування (що цілком співвідноситься з результатами зарубіжних досліджень [2]). Цікаво також відмітити, що реципієнти не відрізняються за рівнем розпізнаванням іноземних та знайомих повідомлень в цілому ( $t=0,2$ ;  $p>0,05$ ), а також правдивих виступів знайомою та малознайомою мовами ( $t=1,1$ ;  $p>0,05$ ), проте існують розбіжності за рівнем розпізнавання брехні ( $t=2,1$ ;  $p\leq 0,05$ ). Це означає, що повідомлення іноземною мовою призводять до більш упередженого ставлення з боку поліції, у той час, як виступи рідною мовою навпаки – викликають довіру.



**Рис. 1. Успішність розпізнавання правди, брехні та повідомлень в цілому, %.**

**Висновок.** Розпізнавання брехні – важлива і актуальна задача, успішність вирішення якої залежить як від особистісних властивостей комуніканта, так і від особливостей реципієнта та ситуації взаємодії. За результатами пілотажного дослідження співробітники патрульної поліції демонструють статистично значимо вищий рівень недовіри до повідомлень малознайомою їм мовою, що варто враховувати при допиті іноземців, а також, можливо, при проведенні занять із толерантності та недискримінації на курсах підвищення кваліфікації.

#### **Список використаних джерел**

1. Ekman P. Who can catch a liar? *American psychology*. 1991. № 9. P. 913–920.
2. Law M. It's the deceiver, not the receiver: No individual differences when detecting deception in a foreign and a native language. *PlosOne*. 2019. № 13 (5). doi.org/10.1371/journal.pone.0196384
3. Masip J. Defining deception. *Anales de psicologia*. 2004. №1. P. 147–171.

**Novikova A. G.,**

Dnepropetrovsk State University of  
Internal Affairs

**Scientific adviser: Kashyrina I. O.,**

Senior lecturer of the Dnepropetrovsk State  
University of Internal Affairs

### **ROLE PLAYING AS A TOOL FOR IMPROVEMENT OF COGNITIVE ACTIVITY**

In our present life foreign language is an integral part of daily life and professional area. Foreign languages are taught in all higher educational organizations. Nowadays tutors try to find and implement the most effective